

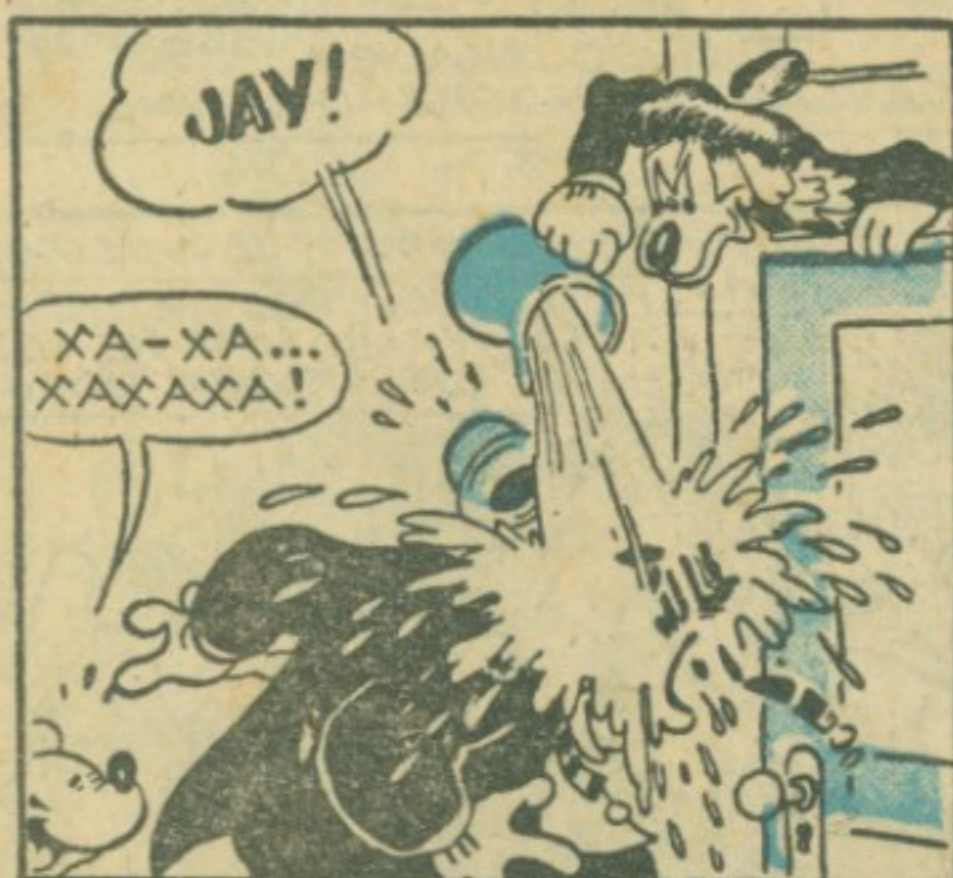
МИКИ МАУС

ТОТЕЛУ
5. ДЕТЕКТИВ ЈЕ УПОРАН

МИКИ СЕ ИЗНЕНАДИО КАДА ЈЕ ЧУО ОД ЈЕДНОГ ЧОВЕКА ЗА КОЈЕГА ЈЕ ПРЕТПОСТАВЉАО ДА ЈЕ ХОТЕЛСКИ ДЕТЕКТИВ ДА СЕ СПРЕМА НЕКИ ЗЛОЧИН...

ТЕК ШТО СЕ МИКИ ОКРЕНУО

У ИДУЋЕМ БРОЈУ:
СТВАРИ СЕ КОМПЛИКУЈУ

ЦЕК ЛОНДОН: ЗЛАТО

У следећем тренутку већ су јахали једно поред другог, а Волф је, по обичају, трчао напред. Почели су да се пењу уз један брежуљак. Дејлајт је био пијан од среће. Био је то његов најрадоснији дан.

— Сад смо на својој земљи, — рече он кад су прешли преко једне покошене ливаде. — Она се протеже баш кроз најлепши предео. Причекај мало, све ћеш видети.

Као и' овог дана кад је открио малу фарму, тако се и сад Дејлајт упути поред циглане, пробијајући се шумском стазом на левој страни, пређе први извор и потера коња преко остатака порушене оградe. Крај извора који је жуборио међу секвојама растао је један велики дивљи крин, чију је нежну стабљику красила раскошна кита белих звончића. Овога пута није сјахао, већ скрену према дубокој клисури кроз коју се пробијао поток на свом путу између брежуљака. Он је овуда већ раније био прокрчио пут и сада је крај потока водила стама и уска стазица. Прешли су преко потока и јахали кроз сеновиту шуму секвоја, храстова и мандроно-дрвећа.

— И никад ми о овоме ниси ни речи рекао! — пребаци му Деде док су преко једне мале чистине посматрали благе шумовите пропланке, све тамо до завоја Сонома долине.

Он је и овде био просекао уску стазицу и, док су се пробијали њом, отварао би им се с времена на време видик кроз море лиша. Свуда је расла бујна папрат, а изнад њихових глава дебеле чворновате гране и крошње старог дрвећа правиле су свод, кроз који се с мукот пробијао по који зрак сунчеве светлости.

Стигли су на врх и, као да су изронили из језера у неки нови свет, пред њима се указа сасвим другачији приказ. Наазили су се у гуштари младих баршунастих мандроноса и гледали низ отворени, сунцем обасјани обронак плаву и белу цветну простирку с обе стране потока.

Скренуше потом старим шумским путем и доспеше до једне крчевине од неких двадесет јутара, где је на руменом као вино, вулканском тлу расла винова лоза. Уска стаза водила их је даље кроз нове гуштаре и пропланке све до саме фармерске куће, која се указала пред њиховим очима тек кад су јој се сасвим приближили.

Деде је стојала на широкој веранди, ко-

ја се пружала дуж читаве куће, док је Дејлајт везивао коње. Пала јој је у очи потпуна тишина. Било је то суво и вредо, без дашка ветра, калифорниско подне. Изгледало је као да све тоне у дремежу. Однекуд се чуло лено гукање голубова. С дубоким задовољним уздахом Волф се завукао у хладовину веранде. Зачула је тада Дејлајтове кораке и осети да јој застаје дах. Он је узео за руку и кад је повукао за кваку на вратима осети како она оклева. Онда јој обави руку око пасу, врата се широм отворише и они заједно убоше у кућу.

XXV

Многи људи који су у граду рођени и одрасли успели су да нађу срећу и задовољство у природи, али тек пошто би прошли кроз многа тешка разочарања. Са Дедом и Дејлајтом било је другачије. Обоје су били рођени на седу и познавали су голу једноставност и сурове облике живота који их је чекао. Њима се чинило као да су се после дугог лутања најзад опет вратили кући. Познавали су пољске послове, тако да ни у почетку нису много грешили. Нису оскудевали ни у чему, а највећу радост налазили су баш у малим стварима. Дејлајт, који је окусио чари животне игре у њеним највишим и најфантастичнијим облицима, с чуђењем је констатовао да се и овде, на обронцима Сонома планине, одвија опет иста игра. Човек је и ту морао да се бори и да савлађује многе препреке.

Подивљала домаћа мачка, која је вребала његове голубове, била му је исти такав непријатељ као што му је то у своје време био неки берзански спекулант који би навалио на њега да му отме који милион. Јастребови, лисице и ракуни били су исто што и Даусети, Летони и Гугенхамери. Не мање опасан непријатељ био је и коров, који је упорно настојао да продре у искречено земљиште и с којим је увек био на ратној ноzi. Он је налазио уживање у свакој победи над овим новим непријатељима.

Каква је тек била његова радост кад је успео да изгради водовод. Материјал је набавио прилично јевтино, а све радове обавио је сам, разуме се уз Дедину помоћ. Кад је најзад наместио сталне цеви и поставио каду, једва је могао да одвоји очи од леда што су га његове руке створиле. Те вечери дуго га није било кући и Деде, узнемирена, пошла је да га тражи. Нашла га је где држећи светиљку у руци, буљи у цеви. Миловао је руком њихову глатку површину, смејући се наглас, и као лечак се застидео што га је она затекла како се потајно диви своме делу.

Дејлајту је постепено пошло за руком да уреди малу радионицу са најразличитијим алаткама. И он, који је до недавно, захваљујући својим милионима, могао да купи све што му срце зажели, упознао је ону радост која обузима човека кад дође до неке ствари после мучне штедне и дугог прижељкивања.

Радом се нису много замарали. Нису имали дугова које би требало отплаћивати, нити су тежили за тим да се обогате. Њихове потребе у храни биле су веома скромне. Живели су мирним животом и све своје време посвећивали једно другом. Јахање им је било једно од највећих уживања. Позивали су сваку стазу, сваку степену, сваки извор. Али их ништа није тако радовао као јахање по беспутним шумским пределима, где су се једва провлачили са Бобом и Маџ.

Идућег лета прославили су довршење великог камина. За ту прилику и унутрашњост куће била је преуређена. Срушивши један зид, Дејлајт је претворио две собе у једну, у којој је Деде чувала своје благо — књиге и слике, фотографије и клавир. Под је био застрт крзним дивљих животиња која је Деде донела са собом, али су ту била и крзна јелена, вука и пуме које је Дејлајт убио. Крзна је уштакано сам, поадако и спретно, на граничарски начин.

На прославу су позвали и Фергусона. Тренутак је био свечан. Деде кресну шиблицу и упали ватру. Суво манзанита-дрво запуцкета, а пламен лизну и захвати кору де-

белих цепаница. Све троје стајали су и гледали у пламен, у напетом ишчекивању. Назад Фергусон изрече свој суд, озарена лица и широко раширених руку:

— Ала овај вуче! Право чудо како вуче! — викао је.

Сав одушевљен руковао се са Дејлајтом, а овај му је дуго стезао руку. Фергусону се очи сумњиво овлажале, а Дејлајт је био толико раздраган да изненада узме Деде у наручје и однесе је до клавире.

И док је пламен буктао у камину, собом су одjekнули победнички звуци са клавирских дирки.

XXVI

Ма да се није зарекао да ће се потпуно одрећи пића, Дејлајт месецима није посегао за чашом. Ускоро је постао тако јак да је могао да попије једну чашу а да не жажели другу. Као што је некад рекао Деде, Дејлајт — бивши градски богаташ напрасно је преминуо, а на његово место је дошао његов

млађи брат — Дејлајт са Аљаске. Престао је и да се гоји, а његова стара индијанска виткост и мишћавост постепено су се враћали. Ускоро се прочуо као најјачи и најиздржљивији човек у Сонома долини. Поново је почео да прославља свој рођендан на некадашњи граничарски начин, позивајући у госте читаву долину и обарајући у врању све редом.

Живео је потпуно здравим и природним животом. Легаво је рано, спавао слатко и зором устајао. Увек је имао нешто да ради. Хиљаду ситница мамило га је на посао, али ниједна није била тако хитна и неодложна да би због тога морао да се исувише напреже. Ипак, било је дана кад су и он и Деде, спремајући се за починак, морали признати да су уморни после седамдесет или осамдесет миља проведених на коњу.

Једнога дана, баш кад су хтели да предаду неко писмо на пошту у Глен Елену, заустави их њихов познаник ковач.

— Слушај, Дејлајте, — рече му, — неки младић, чини ми се да се зове Слосан, поздрављује те је. Ишао је за Санта Розу и поручио је да ти кажем да је послушао твој савет и да и даље побољшава своје рекорде.

— Слосан? — размишљао је Дејлајт. — Слосан? Па то мора да је онај баџак чекића. Младић је двалут оборио моју руку. — Он се нагло окрену Деде. — Шта велиш, до Санта Розе има свега дванаест миља, а коњи су одморни?

— Она је одмах погодила његову мисао и климну главом у знак пристајења.

— Ићи ћемо прецицом, преко Бенет долине, — рече он.

Кад су стигли у Санта Розу, није им било тешко да нађу Слосана. Он се са својим друштвом налазио у хотелу и тамо се Дејлајт састаде с њим.

— Слушај ме, синко, — рече Дејлајт пошто му је представио Деде. — Дошао сам да нас двојица још једном окушамо снагу. Ово је баш угодно место.

Слосан се насмеја и пристаде. Два човека стадоше један према другом, наслоњиве лактове на тезгу и преплетоше прсте. Слосанова рука би убрзо оборена.

— Ви сте први човек коме је то пошло за руком, — рече Слосан. — Покушајмо још једном.

— Врло радо, — одговори Дејлајт. — Али немој заборавити, синко, да си и ти први човек који је оборио моју руку. — Поново се дохватише и опет је Слосан морао да подлегне. На лицу овог младог дива, широких рамена и снажних мишица, који је за пола главе био виши од Дејлајта, огледала се искрена туга кад је затражио да покушају још једном. Овога пута пружио је челични отпор и за тренутак се није знало ко ће победити. Оптирао се Дејлајтовој снази, зажареног лица и стиснутих зуба, али је на крају морао да понусти.

— Ви сте искупили снажност за мене, — признаде. — Једина ми је нада да се нећете упуштати у бацање чекића.

Дејлајт се насмеја и одмахну главом. — Да склопимо споразум. Сваки нека се бави својим спортом. Ви ћете бацати чекић, а ја ћу обарати руке.

— Наставиће се —

Робин Худ и његова дружина

САДРЖАЈ РАНИЈИХ НАСТАВАКА: Док су шериф и сер Грејем ковали план како да ухвате Робина Худа, један од Робинових људи, прерушен у просјака, прислушкивао је њихов разговор. Открили су га стражари и обавестили шерифа.

ОДНЕСИТЕ ШПИЈУНЧИНУ У ТАМНИЦУ! ТАМО ЋЕ ПРОГОВОРТИ ИЛИ ИСТРУНУТИ!

ПРОСЈАКА СУ ОДНЕЛИ У ДУБОКЕ ПОДРУМЕ

УБАЦИТЕ ГА ОВАМО! УБРО ТЕ ПРОКАЗАТИ СВОГА ГОСПОДАРА!

ПОЖУРИТЕ САМО И БРЖЕ ИЗЛАЈМО! САВ САМ СЕ НАЈЕЖИО!

ТОБОЖЊЕГ ПРОСЈАКА ОКОВАЛИ СУ ТЕШКИМ ЛАНЦИМА

ОВДЕ ЋЕМО СЕ САСТАТИ СА ЦРВЕНИМ БИЛОМ! БАШ САМ РАДОЗНАО ШТА ЋЕ НАМ ОВОГА ПУТА САОПШТИТИ!

РОБИН И ЊЕГОВИ ПОМОЋНИЦИ ДОШЛИ СУ ИСТЕ ВЕЧЕРИ НА УГОВОРЕНО МЕСТО

ДАЈ НАМ ПИВО - КРИМАРУ, ЈЕ ЛИ ДОШАО ЦРВЕНИ БИЛО? НИЈЕ ЈОШ РОБИНЕ - НЕМОЈ ОВДЕ ДА ГА ЧЕКАШ, ЈЕР ЋЕ ТЕ ПРЕПОЗНАТИ ШЕРИФОВИ ЛЈУДИ!

СЛУШАЈТЕ!

... УХВАТИЛИ СУ ГА КАКО ПРИСЛУШКУЈЕ НА ШЕРИФОВОМ ПРОЗОРУ! ПРОПАО ЈЕ!

ТАКО ДАКЛЕ - ШЕРИФ ЈЕ УХВАТИО ЦРВЕНОГ БИЛА! МОРАМО СМЕСТА ДА ГА ОСЛОБОДИМО! ЧУЈЕТЕ ЛИ ШТА КАЖУ ПРОПАО А МИ ОВДЕ ПИЈЕМО ПИВО!

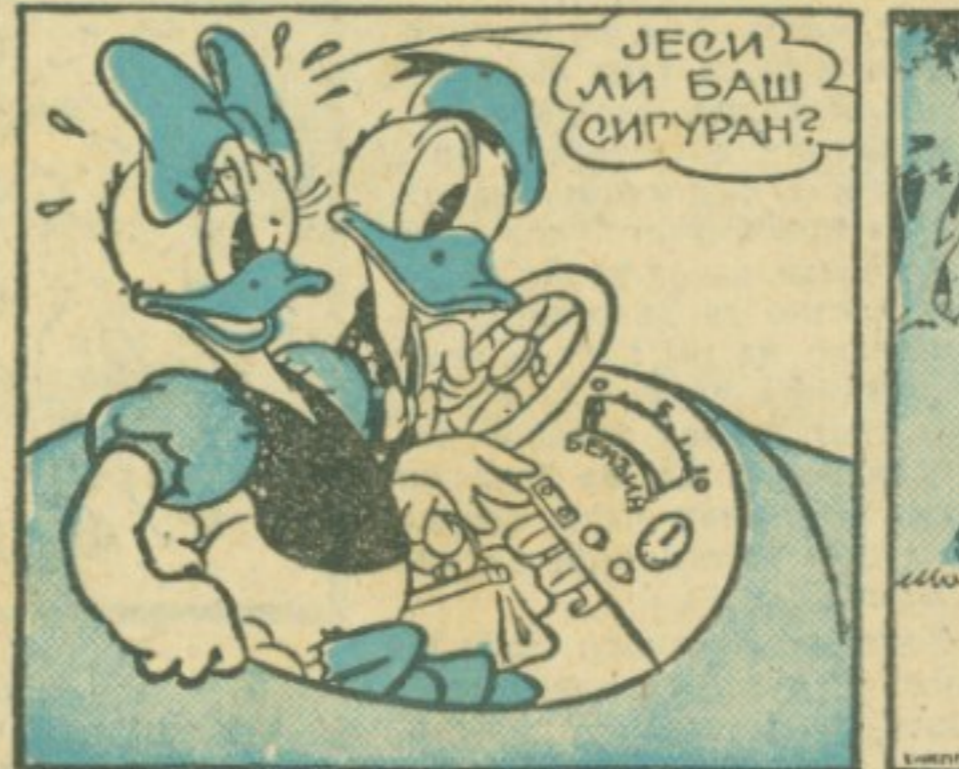
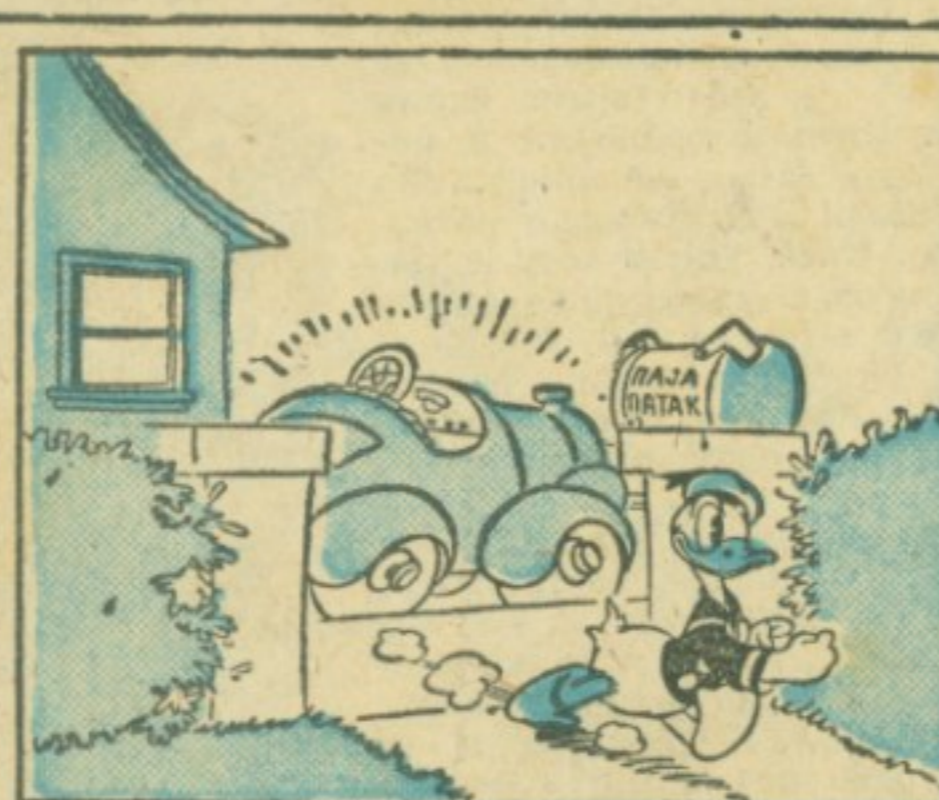
НАСТАВИЋЕ СЕ

ТРИ ПРАСЕТА

ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

ДА НИШТА НЕ ЗАБОРАВЉА

Велики и усамљени МИКЕЛАНЂЕЛО БУОНАРОТИ

Флорентинци који су свакодневно пролазили поред једне високе оградe месецима су слушали оштре ударце челичног длата о камен, али ниједан од њих није могао да види шта се у ограђеном дворништу догађа. Међутим, с друге стране оградe многобројни вајари су покушавали да исклешу нешто од камена који је давно неки скулптор био несрећно окрбио.

Ујутру 13 септембра 1501 године у дворниште је ушао с длатом у руци и млади Микеланђело Буонароти. Он је одмах приступио послу. Тесао је камен из дана у дан пуних четири године. Када су угледни Флорентинци дошли да оцене његову скулптуру, били су толико одушевљени да су га наградили са 400 златних флорина, што је у то време била велика сума, и допустили му да за своје дело сам изабере место у граду. Микеланђело је одлучио да се његово дело постави на најлепшем месту у Фиренци.

Тако је постала чувена фигура Давида, једно од најлепших дела тога времена.

Када је дело започео, вајар је имао свега 26 година. Рођен је 1475 у варошници Капрези. Дојкиња му је била жена једног тесача камена. У шестој години, када му је умрла маи, Микеланђело се почео осећати осамљен и то осећање пратило га је кроз цео живот.

Ученик поправља грешке свога учитеља

Микеланђело није био добар вајар. Сем тога, свуда је и стално цртао по зидовима суседних кућа и по одајама очеве дома. Пошто опомене нису помагале, отац га је немилосрдно тучао и једном приликом озбиљно га је повредио. Када му је било 13 година, отац га је одвео у сликарску радионицу браће Гирландаја. Једнога дана, док су ученици проучавали рад Доменика Гирландаја, Микеланђело је одолком поправио учитељев цртеж. Доменику је најтеже пало то што је дечак заиста запазио недостатак који нико други није видео. Увређен, сликар је укљонио ученика из школе. Млади Буонароти прешао је тада да учи вајарство код Бартола, који је радио кипове за најмоћнијег европског банкарa тога доба, диктатора Фи-

ренце Лоренца Медичија, који је био познат с раскошна живота и високо однеганог уметничког укуса.

Једнога дана, у Медичијевом врту, где је и Микеланђело одваљивао блокове мрамора, наишао је Лоренцо Медичи и спазио дивну скулптуру која је, у доконачи,

вајарев ученик начинио. Моћног Медичија рад је толико задивио да је одвео Микеланђела у дворан, дао му да обуче скупочено одело и наредио својим синovima да уметника дворе за време обеда. За богатом Медичијевом трпезом, за којом су се често могли видети на окупу најумнији људи Фиренце, млади уметник је први пут сазнао за Платона и друге филозофе, чуо Дантеове стихове и наслушао се паметних разговора. Неочекивано, из њега је тада избио нов таленат, тако да је и сам написао 77 сонета.

Иако вишеструко обдарен и љубитељ свега што је лепо, Микеланђело је имао и мања. Био је надмен, раздражљив и свађалица. Једном се посвађао са другим Бартоловим учеником, који му је тако несрећно развио носну кост да га је унаказио за цео живот.

Одлазак у Рим

После смрти Лоренца Медичија, на престо је дошао његов син Пјетро II. Једне зиме он нареди Микеланђелу да од снега начини човечју фигуру. Увређен оваквом наредбом, млади уметник је после кратког времена напустио Фиренцу и отишао у Рим где је израдио своје ново ремек-дело, Писту (Марију која на крилу држи мртвог Христа). Када је чуо како неки по-

сетиоци његово дело приписују другоме, Микеланђело се преконоћ затворио у цркву и није излазио из ње док није у камену укласао своје име. То је био његов први и последњи потпис.

Када је дошао на престо папске државе, Јулије II се пожурно да сруши стару цркву св. Петра да би се прославио ударањем камена темељца за нову велику цркву. Нови папа тада је позвао к себи Микеланђела као великог уметника.

Млади талентовани сликар Рафаело и његов рођак Браманте, архитекта нове велике цркве св. Петра која се тада градила, били су суревњиви на Микеланђелову славу. У жељи да му науде, они предложе папи да Микеланђело украси сликама таваницу у папској приватној, Сикстинској капели.

Предлог је вајара јако наљутио. — Сликаство није мој занат! Нека то ради Рафаело! — узвикнуо је Микеланђело.

Али папа је успео да га приволи. Он је започео рад и био је четири године прави роб новог надахнућа. У полутима испод таванице било је врло тешко сликати, а ваљало је покрити фрескама 900 квадратних метара површине. Микеланђело се

попео на скеле и, лежећи наузрак, почео да слика. Обузет стваралачким надахнућем, он је у току тих година често заборављао и да једе и да спава. Сем једног служитеља и Јулија II, никога није пуштао у цркву. Знајући да је живот кратак и бојећи се да Микеланђело не остави дело недовршено, папа га је често питао:

— Када ће то једном бити готово? Када је уметник завршио и последњу фигуру, папа је узвикнуо:

— Најзад си завршио! Силази са скела док те нисам ја са њих бацно!

На таваници су, поред мањих, биле насликане и 343 значајне фигуре изванредне уметничке лепоте. Ништа слично није било израђено ни пре ни после њега. Естетска вредност овог сликарског рада је у томе што фигуре имају облике које може само велики вајар да замисли и оствари, а живописане су руком ненадмашног сликара.

Микеланђело је један од највећих скулптора света. Завршавајући ренесансу и улазећи у барок, његова дела изражавају изванредан реализам и нарочиту монументалност.

Микеланђело брани Фиренцу

Али, доба у коме је живео било је познато по корупцији и верским сукобима, јер је покрет за реформу римокатоличке цркве, познат под именом Реформација, узбунио половици Европе. Да би очувао свој престо, папа Климент VII упутио је војску на Фиренцу, а ова је тада позвала Микеланђела да помогне око одбране и утврђивања града. Месецима је велики Флорентинац утврђивао брегове око Фи-

ренце, пуне драгоцених уметничких дела, и поставао артилерију да би је бранио од напада.

Баш тих година страха и ратовања Микеланђело је начинио у Фиренци најмирније дело своје уметности: гробове породичне Медичи.

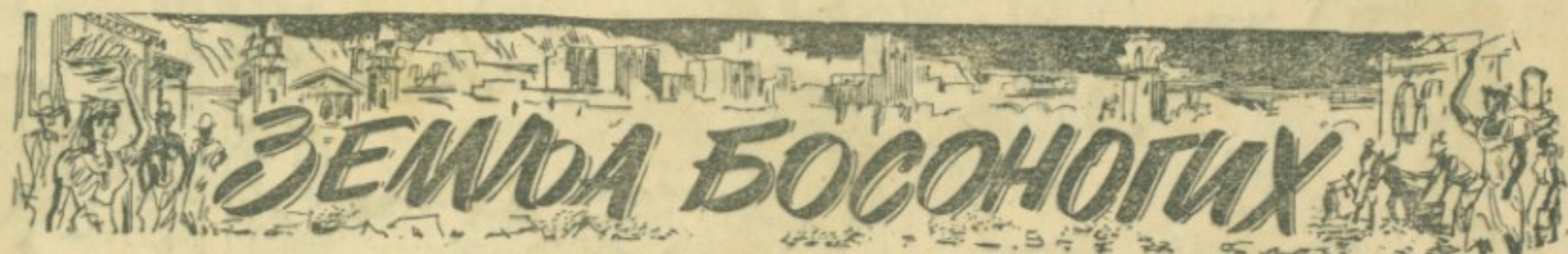
У то доба папе су се често смењивале. Иако је велики Флорентинац био врло стар, један од њих га је позвао да украси сликама и зидове Сикстинске капеле, прекопушта олтар. Микеланђело се подухватио посла и за седам година начинио „Последњи суд“.

Микеланђело је тада био сасвим стар и исцрпљен животном борбом. Па ипак, иако је био превалио осамдесету годину, он се није двоумио да поново постане архитекта. Откако је начинио планове за цркву св. Петра, на њој је радило много архитеката. Сада је требало завршити кубе. Микеланђело је приступио послу, али пошто је довршавање ове највеће цркве на свету трајало прилично дуго он је у међувремену стигао да подигне више мањих цркава, мостова, палата и музеја. По целом Риму расејана су велика дела Микеланђелова.

Пред сам крај он је говорио пријатељима:

— Стар сам, осећам како ме смрт вуче за огртач.

Пре него што је умро, у својој 89 години, он је видео завршено своје дело, најлепше и највеће кубе на свету, на цркви св. Петра у Риму. Под њим се налази гроб у коме почива велики Флорентинац.

У век обавијене беличастом маглом, уздику се из плавог Каринског Мора сиво-зелене планине Хаитија — Високог Места — најлепшег и најсиромашнијег острва у западном делу Атлантског Океана.

Робови диму устанак

Хаити су дуго били француска колонија. Године 1803 близу пола милиона црних робова дигло се на устанак и француски господари били су протерани или побијени. На почетку буне Наполеон је позвао на преговоре вођу устанка Тусен Лувертира, прекршио дату реч да му се за то време ништа неће догодити, заробио га и послао у један затвор на Алпима. Од зиме и глади Лувертир је у затвору умро. Ипак, војска коју је Наполеон послао да угуши устанак била је потучена. Лувертирови другови и дојучерашњи робови Десалин и Кристоф веома брзо су створили од побуњеника добро организовану војску. Када се француска флота приближила луци Кап Франсоа, Кристоф је наредио да се цео град запали и, да би дао пример осталима, први је запалио своју кућу. Устаници су се повукли у планине а Французи су ушли у град претворен у пепео. Војска робова потукла је добро наоружане Французе, и почетком 1804 године устаници су своју земљу прогласили слободном и независном. То је била једина успела побуна робова у историји и она је Црнцима-становницима Хаитија донела слободу, и то шездесет година пре него што је на југу Америке законом било укинито робство.

Храбро извојевану слободу Хаитијани су очували до 1861 године. Међутим, борбу за власт неколицине истакнутих домаћих војних

команданата искористили су Шпанци и заузели Хаити. Поновно робство тренутно је стиснуло несугласице, и 1865 године Хаитијани су се поново дигли на устанак и отерали Шпанце.

Иако је клима на Хаитима блага и земља веома плодна, Хаитијани су из године у годину све сиромашнији. Просечни приход једног становника износи око пет стотина динара месечно. Приход од дувана, памука, шећерне трске,

да, још зелене и на врежи, све тикве, које Хаитијани употребљавају место судова, прогласио за државну својину, а кад су сазреле он их је скупио и сместио у магацине. Када је обављена жетва кафе, он је тикве напунио кафом и продао у Европи за злато. После годину дана Хаити су добили свој први метални новац — горд.

Велика тврђава у планинама Хаитија и данас је понос слободољубивих Хаитијана. После победе над

кафе и јужног већа није довољан да се искрени становништво које се за последњих 150 година увећало готово шест пута. Жетве су обилне, али како на Хаитима нема индустрије све се продаје као сировина индустријски развијеним земљама.

Босоноги људи у оделу од врећа

И поред тога што је острво сиромашно, насеља су лепо уређена и веома чиста. Узане, стрме и кривудае улице главног града Порто Пренса личе на цветне тунеле, јер су оградe вртова, па и саме куће, потпуно прекривене црвеним и жућним ружама пузавицама. Али, оскудица се осећа свуда, чак и у главном граду. Сем досељеника-белаца, на острву сви иду босоноги, а одела су им већинио начинена од старих врећа за шећер и брашно, јер су оне много јевтиније од других тканина.

Новчана јединица на Хаитима је горд, што на нашем језику значи „тиква“. Ово чудно име задржало се као успомена на прве дане слободе Хаитија. Када су Французи били протерани, нова држава није имала никаквих новчаних средстава. Генерал Кристоф је та-

својим управљачима, Хаитијани су подigli ову див-тврђаву бојећи се нових освајача. Предња страна изграђена је у облику кљуна брода, тако да издалека цела тврђава личи на огромну лађу која плови по облацима. Она је заиста чудо грађевинарства и по својој величанствености може с правом да се упореди са египатским пирамидама.

Моба на Хаитима

Коумбајт је хаитански обичај који потсећа на нашу мобу. На Хаитима орање и жетва обављају се коумбајтом. Уз жетварске песме и звуке бубња посао се заврши за веома кратко време. Када се ради код сиромашнијих сељака, сви мобари понесу храну за тебе.

Крађа је на Хаитима доскора била сасвим непозната. Тек када су на острво поново дошли бели људи, међу којима је било и разних пустилова, становници градова постепено су се навикавали да своје домове затварају и да чувају своју имовину. У унутрашњости острва крађе нема.

МЕСЕЦ КОЈИ ЋЕ НАЧИНИТИ НАУЧНИЦИ

Још за живота многих од нас нови „месец“, које ће начинити људи, подићи ће се са земље, и пошто достигну одређену висину, почеће, баш као и прави Месец, да се крећу око ње по сталној путањи. Тако бар тврде неки конструктори авиона и ракете за стратосферске летове.

На правим вештачким месецима неће бити људи. У њима ће се налазити лабораторије са разноврсним апаратима за аутоматска запажања која ће телеметриским уређајима

простор. Пре две године једна „винкиг-ракета“ достигла је висину од 200 километара. Прошле и ове године вршена су испитивања са „двоспратним ракетама“. Оне су у ствари комбинација V-2 и једне америчке ракете. Када је V-2 ракета достигла своју највећу брзину, аутоматски је из ње „испаљена“ друга ракета која је сама наставила пут у простор и достигла висину од 400 километара. На тој висини ракета је напустила Земљин атмосферски огртач и ушла у оно што научници називају „празан простор“, јер на тој висини има мање ваздушних молекула него у најсавршенијим безваздушним коморама. Научници сматрају да је тиме што је већ начињена ракета која је достигла „празан простор“ осигурана изградња вештачког месеца. Већ се граде троспратне ракете које ће достићи још већу висину.

Вештачки месец биће вишеспратна ракета која ће се тако начинити да ће њен последњи саставни део помоћу нарочитог аутоматског уређаја, за који већ постоји нацрт скренути са првобитног, усправног правца и почети да се креће водоравно, паралелно са Земљином површином. Како на тој висини нема никаквог отпора, ракета ће се, по инерцији, кретати без икаквог погонског средстава. То ће уствари бити нови, вештачки члан сунчевог система — Месец који су начинили људи.

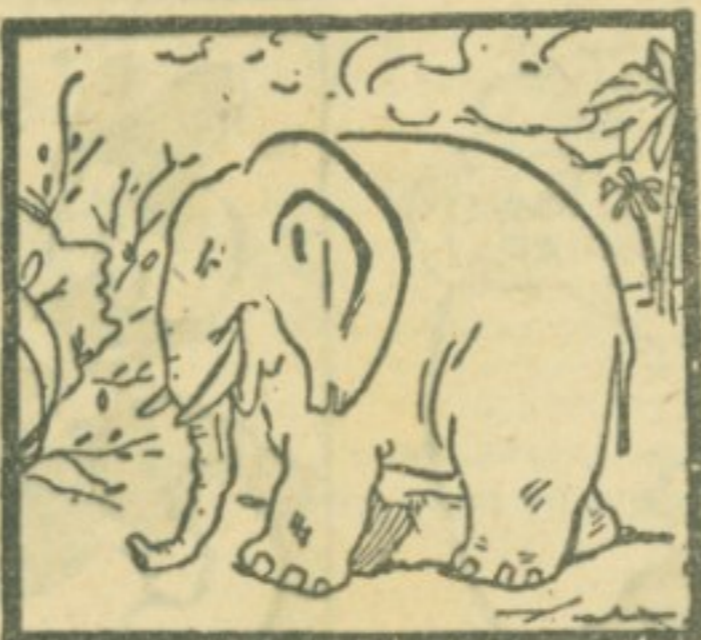
Нови Земљини пратници, чију ће удаљеност и путању одређивати људи, нису, по мишљењу научника, празна маштања, већ замисли које ће се донста остварити.

бити саопштавана научницима на земљи. Ти вештачки Земљини пратници биће од неочењиве користи астрономима, физичарима и научницима који проучавају зрачења у сунчевом систему.

Пре више од 30 година, амерички конструктор Александер Северски начинио је и испалио једну ракету која се пошла на висину од једне миље. То је био само почетак у низу напора да се победи

СКРИВАЛИЦА

Ово је припитомљени слон који не иде никуд без свог чувара. Чувар је и сад негде у близини, само се сакрио. Нађите га!

ПРВА ТОПОЛИВНИЦА У СРБИЈИ

Немогућно је описати радост која је завладала у ваљевској устаничкој војсци кад јој је, у пролеће 1804 године, прота Матија Ненадовић „претставио“ прави правцати гвоздени топ који је добио на дар од новосадског владике Јовановића. Ускоро су Ваљевци добили још један гвоздени топ, па је за команданта „артиљерије“ постављен прота Матија. Овим је углед Ваљеваца међу устаницима знатно порастао.

Оскудица топова нарочито се тешко осећала у првим годинама устанка, кад је од Турака требало освајати градове, већином добро утврбене. У недостатку гвоздених, Срби су правили топове од трешњевог дрвета. Први који је начинио такав топ био је коларски мајстор Танасије, из села Загорице код Тополе. Он је од трешњевих дебела извртео цеви, оковао их и отпремно устаницима који су опседали Рудник. Али, ти трешњевци нису много вредели јер су брзо прскали. Боље топове правнио је Јован Петровић из Севина, познат под именом „ковач Јова“. Он је своје трешњевце окривао и стезао гвозденим обручима, а прича се да је излио и један гвоздени топ.

До топова су Срби долазили и на други начин — отимајући их од Турака. Али ти су топови били већином неисправни, па их је требало поправљати.

„Барутни завод“ и „папирне воденице“

Не могући на страни добити довољно оружја и муниције, Срби су настојали да нешто и сами произведу. У ту сврху, у Страрицима је основан „барутни завод“. Нека врста барутане радила је и у Ваљеву, и у њој се могло, по

речима проте Матије, „за дан по тридесет ока барута зготовити“. Једна барутана постојала је и у Ресави, код манастира Манасије. Барут је туцао у ступама, воденом снагом, а сумпор и шалитра набављани су ван земље, док, негде око 1811, Срби нису почели и сами да производе шалитру. Видели су је у београдском Ташмајдану. Одово је добивано из рудника Дренајића испод Медведника и у околини Авале. Истопљено одово ношено је у Тополу Карађорђевој кући, где су се од њега лила пушчана зрна.

Једна од важних ратничких потреба онога времена била је и хартија, која је служила за завршање фишека и припаљивање пушака и пиштоља. Устаници су се носили мишљу да оснују неколико „папирних воденица“ у којима би сами производили хартију. „Вода само да има добар скок, а папирница може бити где год и воденица меље“, — пише секретар Совјета Стефан Живковић проти Матији. Прота му је обећао да ће у ту сврху дати своју воденицу „макар се и покварила“, али та замисао никад није била остварена.

Београдска тополивница

Кад је у зиму 1806 године ослобођен Београд, устаници су одмах почели мислити где би и како лили топове и спремили за њих муницију. Осим тога, они су у освојеном Београду нашли доста топова и другог оружја које је требало поправити. Тада им се јавио ковачки мајстор Миласав Петровић, звани „таузендикнестер“. Уз помоћ своје жене, он је излио један топ од шест фунти, довукао га пред Совјет и поклоио га народу. Совјет је замолио Миласаву да изради више таквих топова, на што је он пристао. Да би имао где да ради, подигнути

су у доњој београдској тврђави, наомак куле Небојше, тополивница и арсенал.

Миласав у почетку није био срећне руке. Први топови су били слаби, јер гвоздена маса није била довољно растопљена те кроз земљане калупе није текла као што треба. Мајстор умало није изгубио живот, јер су у њега посумњали да је варалица. Најзад, при трећем покушају, излио је диван топ. У тополивници су вршене и разне оправке и израђивани сви топовски делови, а доцније и други ратни материјал. За загревање руде употребљавано је дрво, а касније угаљ. Године 1812 само Ваљевској нахији одређено је да достави тополивници 80.000 ока угљена.

„Растављени“ топови Томе Милиновића

Гвожђе, бакар и остало што је било потребно за ливење топова набављано је у Аустрији, али већ 1806 Совјет је позвао 35 рудара

Саксонаца, који су почели да копају руду у качерском крају. На Маданској Реци, код извора Гушавца, подигнута је прва тополивница. Руда се копала и на другим местима, тако да је већ 1808 гвожђа и бакра било довољно.

Од 1812 године, у тополивници је радио као главни мајстор Тома Милиновић, из Морика у Боки Которској. Он је био самоук, али дугим радом постао је вешт тополивац. Почео је да лије и такозване растављене топове, који су били по-

годи за пољску и брзску артиљерију. Они су се могли раставити на пет делова, а сваки од тих делова могао је по један човек изнети на брдо.

Тополивница је престала да ради 1813 године кад је мајстор Тома, као тобин-баша, морао да оде на Делиград, а његов помоћник Павле Поповић на Дрину. Кад су ушли у Београд, Турци су разорили тополивницу, а један од растављених топова однели у Цариград где је изложен као, ратни трофеј.

ПАЛАТЕ И БИБЛИОТЕКЕ

ОТКОВАНЕ ПОСЛЕ ТРИДЕСЕТ ВЕКОВА

Вековима је најстарија култура човечанства остала сакривена погледима људи. Док су пирамиде, штрчећи из афричког песка, саме позивале научнике да проучавају живот и обичаје земље фараона, област из међу двеју река, Тигра и Еуфрата, колевка јудске културе, није на својој површини показивала никакве остатке некадашње величине. Таму далеке прошлости најживеле су само поједине легенде, приче из „1001 ноћи“ и несигурна тврђења из Библије.

Један човек је ипак чврсто веровао да је асирско-вавилонска култура некад постојала и решио се да је открије. Био је то енглески археолог, Француз пореклом, Хенри Лајар (1817—1894). Његово име постаће познато широм света по ископавањима старих градова и уметничких споменика.

Пут у неизвесност

Неки Лајаров савременик сачувао нам је од заборава тренутак кад се велики археолог одлучио да крене у потрагу за својим слутњима. Пред њим на столу лежала је географска карта Месопотамије по којој је лутао његов поглед. Одједном, очи су му засјале. На карти је обазно, ситним словима написано, име једног брда — Нимрод. Зар се тако није звао и чувени митолошки краљ, у Библији познат као „ловац пред Господом“? Није ли то можда место где треба копати? Одука да пође на пут била је донесена.

За разлику од других археолога, који су обично на пут полазили праћени четом сарадника и обезбеђени новцем, Лајар је пошао сам, готово без новца. Нико није хтео да новчано помогне тако несигуран подухват. У Цариграду га је британски конзул једва намолдио да узме на зајам 60 фунти. Тако је стигао у Месопотамију и једног дана наишао се у подножју брда које је носио име библиског владара.

Међу устаницима

Тренутак није био нимало погодан за научна истраживања. Баш у то време становиштво се било дигло на устанак против турске власти и на брду Нимроду налазио се устанички ратни логор. Али, Лајару то није омело у његовим намерама. Храбро је пошао уз брдо и ускоро наишао на стражу, која га је одвела у штаб. Пријатан у опкобењу, Лајар је још исто вече постао пријатељ устаничког вође Авала и од њега добио дозволу да може слободно да копа на брду. Добио је чак и неколико војника да му помажу приликом ископавања.

Неколико месеци провео је Лајар на Нимроду пре него што је прославио своју прву победу — откриће рушевина велелепне палате цара Асур-Назира из IX века пре наше ере. Само што је откопао једну зграду и прешао на

другу, кад је изненада морао да обустави рад. Ратна срећа била је прешла на страну турског гувернера. Његови војници побили су се једнога дана на брду и заробили Лајару свако даље ископавање.

Огорчен, археолог је отишао да се жали гувернеру. Он га је примио најзгодљивије и рекао му да жали што су га његови људи омели у научном раду, али шта да ради кад су у питању муслимански гробови које народ сматра за светињу. Био је то само изговор. Гувернер је уствари веровао да се у рушевинама палате налази сил-

кад је наишао на остатке палата цара Сенахериба, „асирског Луја XIV“, и његовог наследника Асурбанипала. Лајар је био на правом путу.

Откриће библиотеке цара Асурбанипала

Али највећи његов успех било је откриће богате Асурбанипалове библиотеке са више од 30.000 пергамената. Било је то неспорно вредно за проучавање старе асирске културе. Међу њима налазиле су се многобројне расправе из медицине, филозофије, астрономије, математике и филологије, као и богат

но благо, па је хтео сам да дође до њега.

Разочаран и утучен, Лајар се вратио на брдо, али није смео ни да приђе „својој“ палати. Даље радове омогућила му је тек поновна промена ратне среће. Устаници су потукли турску војску и успоставили власт у том делу земље и Лајар је добио одобрење да може копати не само на Нимроду, већ и на сваком другом месту.

Сав срећан, археолог је наставио рад с још већим одушевљењем. Циљ му је био да нађе рушевине старе асирске престонице Ниниве. Није прошло ни неколико недеља

историски и етнологски материјал. Тако се пред очима човека XIX века указао један нов свет који је 3.000 година пре наше ере почео да ствара своју уметност. Даља ископавања Лајара и других археолога показала су сав сјај старе асирске архитектуре и вајарства. Из дубине земље изникли су градски бедеми с кулама, палате, статуе божанстава — дивни рељефи са приказима из рата и лова. Историја човечанства допуњена је једним значајним поглављем.

А све то захваљујући слутњи и напорима сиромашног енглеског археолога.

ЈЕДИНА ИЗЛОЖБА У СТАРОМЕ ВЕКУ

Године 144 пре наше ере приређена је у Александрији велика свечаност приликом ступања на престо фараона Птолемеја Филадельфа. Поред разних церемонија, којима су обиловале овакве прославе у старом Египту била је овом приликом приређена и прва изложба коју историја бележи. Из описа се види да је ова изложба била смотра најскупочијих предмета тога доба. Робов су у богато украшеним народним костимима носили шест стотин слонових зуба, велике вазе с златним прахом извађеним из златноносних река и разне друге драгоцености.

На изложби је, сем тога, било доста животиња које су за ову прилику доведене из разних крајева света. Ту је било паса који живе само у Индији, златни крајева Азије, чувених оваца из Арабије, леопарда, пантера, жирафа и осталих становника прашуме. Највеће изненађење на изложби изазвала је појава огромне лутке која се кретала помоћу једног механизма и која је изазвала дивљење свих присутних.

На изложби су се налазила и многа уметничка дела.

СТАЛНО У ВЕЗИ С ОТАЏИНОМ

Свакога дана Југословенске радио-станице дају извештаје о кретању наших прекоокеанских бродова, али мало знамо на који се начин одржава веза с бродовима који се налазе на хиљаде километара далеко од наших лука.

Југословенски бродови плове по свим морима света и допуну многобројне луке и пристаништа, у којима се налазе стране поморске агенције. Ове агенције сваког дана достављају Југословенској линијској пловидби на Ријечи телеграме о кретању бродова. У њима се саопштава време доласка и одласка, врста терета који се укрцава или искрцава и све што је од значаја за један такав брод, од болести чланова посаде до хаварије брода, то јест до делимичних губитака робе или оштећења брода.

Ако се брод налази у некој европској луци, телеграми се шаљу из градске поште преко поште на

Ријечи. Ако се налази у Јужној или Северној Америци или у луци одакле је немогуће упутити телеграм, онда се веза одржава каблограмом до поште која се налази у неком од европских градова, одакле се обичан телеграм шаље преко ријечке поште.

Тако приспеле телеграме Јадранска линијска пловидба сређује и телефоном доставља радио-станицама у земљи, које их емитују у одређено време.

Поједини наши бродови који имају краткоталасну радио-станицу могу да одржавају везу непосредно са својим предузећем преко обалске радио-станице у Ријечи. Ова веза је стална и не зависи од тога у коме се делу света брод налази. Сви бродови који су сграђени у нашој земљи („Титоград“, „Сарајево“, „Скопље“, „Загреб“), затим они који су сграђени у иностранству по нашој наруџбини („Србија“, „Македонија“, „Словенија“, „Ријека“), и још неки други, имају сопствене краткоталасне радио-станице.

Док се увече на радију слуша глас спикера који даје извештај о кретању наших пароброда, у том тренутку они плове и преносе драгоцене терете преко свих мора и океана.

РАСЕЈАНИ СЛИКАР

Дајемо вам цртеж једног расејаног сликара, на коме је направно равно дванаест погрешака. Јесте ли их одмах запознали? Ако нисте, погледајте слику мало пажљивије па ћете их вероватно наћи.

Немисли за Алпа

По стрмој падини једног гребена Западних Алпа, успињала су се два планинара. Први је ишао водич, Швајцарац, а за њим, привезан за њега планинарским ужетом, један Енглец, турист. Да би стигли до врха, требало је да пређу још једно опасно место где се често одрођавају крупно камење и, као речна бујица, носило све са собом. Водич је већ био прешао "корито" камене реке кад је зачуо шум који је претсказивао нову бујицу одрођеног камења. Његов друг је још био на опасном месту. Брзо, у великим скоковима, водич му је притрчао, повукао га у страну и заклоњено са собом. "Бујица" је протутњала поред њих и само неколико ситних комада стене озледило је водича по раменима и леђима.

Изражујући свој живот опасности, водич се управљао према већ сто година старом, ма да неписаном, закону који свако на Алпима поштује: ниједан водич не сме да се врати без планинара кога је повео и о чијој сигурности има да се брине.

Вођење без обавезе

Међутим, није увек било тако. У почетку, када се планинарење тек почело да развија као спорт, водичи-селаши из насеља у подножју Алпа и ловци нису узимали никакву обавезу. Они су тада само показивали планинарима и туристима приступачније прилазе и пут. Да би пењање било лакше и сигурније, они су саветовали планинарима да се вежу ужетом. Али, у прво време сами водичи

веома ретко су се везивали за уже.

Августа 1860 године три Енглеца-туриста и три Француза-водича ишли су Циновским Прелазом, огромним процепом у планинском масиву Алпа који дели Француску од Италије. Они су приспели на врх прелаза и почели да се спуштају низ италијанску страну. Испод њихових ногу била је веома стрма, снегом покривена литица. Туристи су били везани ужетом, а водичи су, један напред, други у средини и трећи на крају, држали уже у рукама. Тек што су почели да се спуштају, кад се први турист оклизнуо, пао и повукао за собом и своја два друга. Све већом брзином људи су летели низ литицу. Дobar водич, да је био везан заједничким ужетом, можда би могао да у самом почетку спречи несрећу. Овако, уже се истргло из руку водича и планинари су нестали у снежној лавини. Један од водича, стари Шамони, узалуд је покушавао да спречи несрећу, али је и сам настрадао.

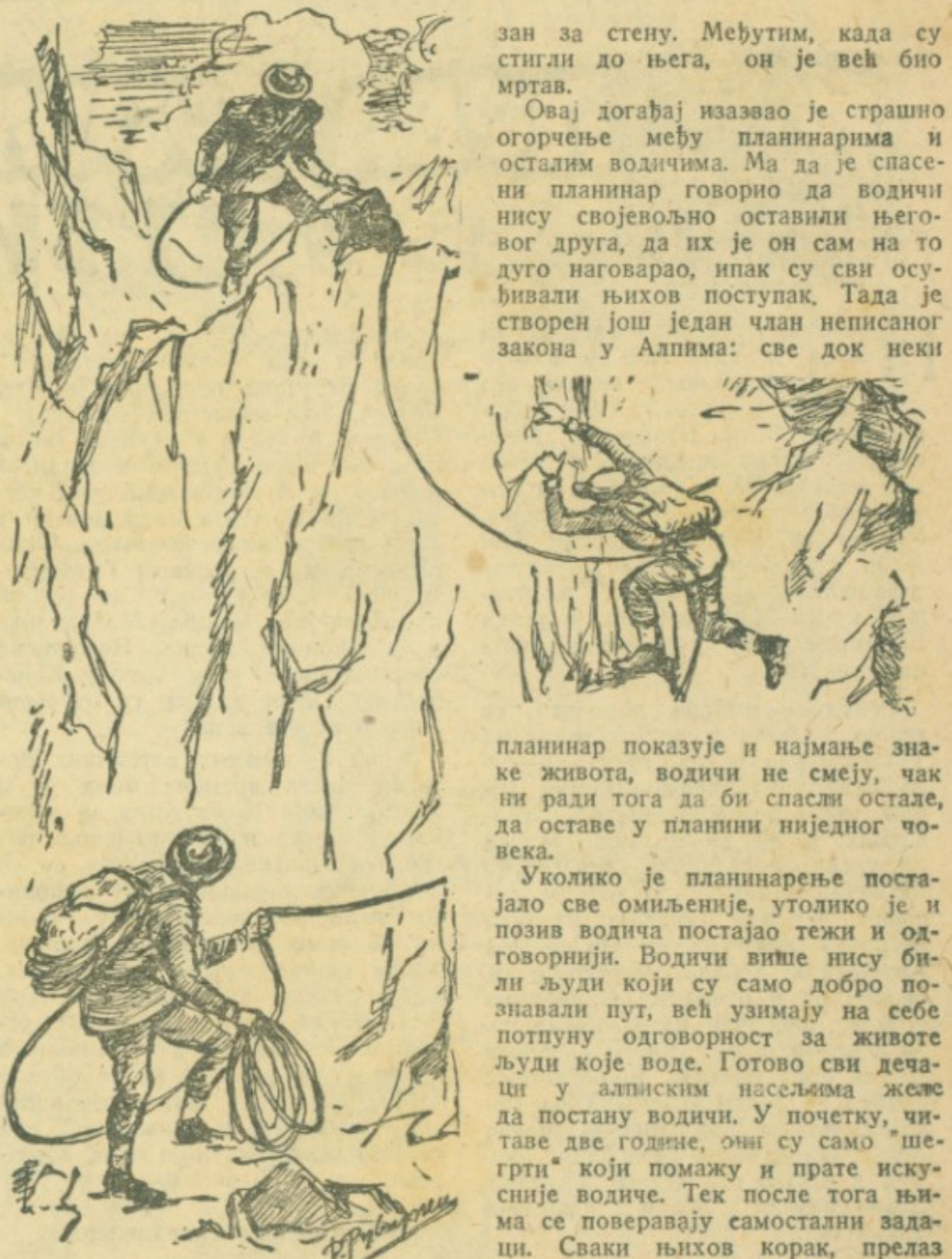
Тела планинара и старог водича нађена су сутрадан. Глас о овој несрећи брзо се раширио по свим околним селима. О догађају се свуда причало и сви су осуђивали небрижљивост водича. Тога дана на Алпима се родио закон да се водичи, везују заједничким ужетом са планинарима које воде.

У недоумици

Често се водичи нађу у недоумици: да ли могу, у случају несреће, да напусте једног планина-

ра коме се више не може помоћи, да би спасли остале. Овакав се случај десио августа 1886 године. Два Енглеца најмили су два водича да их прате на Матерхорн. У рану зору кренула су уз планину и за шест часова стигли на врх. После кратког одмора отпочели су да силазе. Кад је време лепо, силажење са Матерхорна не претставља велику опасност, Међутим, пре него што су превалили пола пута настало је невреме и планинари су се нашли усред снежне буре. За један део пута, који обично може да се пређе за десетак минута, њима је требало више од два часа. Ноћ се већ била спустила, бура је постајала све жешћа, а силажење све теже и опасније. Водичи су најзад били принуђени да планинаре и себе вежу ужетом за стену да их ветар не би однео.

Целу ноћ су се водичи борили са ветром и смрзавањем. Они су трљали тела планинара, потстицали их да се на томе малом простору крећу како би бар донекле одржали телесну топлоту, храбрили их и заклањали сојим телом. Туристи су били сасвим испрљени. Они су говорили водичима да је даља борба узалудна, да је најбоље да их, ту оставе и да покушају да спасу бар себе. Водичи су то одбили, Пуних 36 часова провели су и они у бури, привезани за стену. Туристи су поново тражили да их водичи

зан за стену. Међутим, када су стигли до њега, он је већ био мртав.

Овај догађај назвао је страшно огорчење међу планинарима и осталим водичима. Ма да је спасени планинар говорио да водичи нису својеволно оставили његовог друга, да их је он сам на то дуго наговарао, ипак су сви осуђивали њихов поступак. Тада је створен још један неписаног закона у Алпима: све док неки

планинар показује и најмање знаке живота, водичи не смеју, чак ни ради тога да би спасли остале, да оставе у планини ниједног човека.

Уколико је планинарење постајало све омиљеније, утолико је и позив водича постајао тежи и одговорнији. Водичи више нису били људи који су само добро познавали пут, већ узимају на себе потпуну одговорност за животе људи које воде. Готово сви децаши у алпским насељима желе да постану водичи. У почетку, читаве две године, они су само "шергтн" који помаже и прате искусније водиче. Тек после тога њима се поверавају самостални задаци. Сваки њихов корак, прелаз преко глечера или процепа, надгледа њихов старији друг, исправља им грешке и помаже им својим саветима. Водич мора да зна све: како да секиром начини степенце у смрзнутом снегу или леђу, како да се заштити од изненадне буре, да се успне и спусти уз готово вертикалну литицу, да на разне начине веже уже, да укаже праву помоћ у несрећи.

Али, пре свега, водич мора да се придржава неписаног закона планинара: да се никад не врати без људи које је повео у планину и да никад не остави друга да би спасао себе.

оставе, да се спусте у подножје, па да им отуда пошаљу помоћ.

После дужег саветовања водичи су на то пристали, али само под једним условом: да привезан за стену остане планинар који више није могао да се креће, а да уз помоћ њих двојице други пође заједно с њима. Други планинар је једва пристао на то, јер се и сам теško држао на ногама. После великих напора, њих тројица су стигли до прве планинске куће. Група одморних водича кренула је одмах у помоћ планинару који је у бури остао сам, привезан

АНТОЛОГИЈА ИСТИНИТИХ ЧУДА

ПОСЛЕ ТРИДЕСЕТ ГОДИНА РАДА

Маузолеј анамског владара Ту Дука у Индокини грађило је 2.500 радника пуних тридесет година. Када је грађевина, подигнута на води, завршена, сви

радници који су је градили побијени су — да не би одали где се налази гробница Ту Дука.

КАД КАРТОГРАФ ПОГРЕШНИ

Када је крајем прошлог века откривено злато на Клондајку, на крајњем северу Америке, влада САД упутила је картографе да израде тачну мапу подручја Аљаске на коме се Клондајк налази. Како нису знали тачан назив једног приморског места, картографи су на мапи поред ознаке за градић написали реч Name (име) и ставили знак питања. Међутим, гравер је погрешно место речи Name урезао реч Nome и тако начинио двојструку грешку. Без икаквих измена мапа је штампана и тако је приморски градић који се дотада звао Анвил добио име које му је и званично остало.

ПЛОВИДБА НАСТАВЉЕНА ПОСЛЕ ДВАНАЕСТ ГОДИНА

Године 1904 једрењак „Авендер“, који се налазио укотвљен у Мексиканском Заливу, захватио је снажан талас и избацио га далеко на копно. Дванаест година лежао је једрењак на обали, изложан ветровима и сунцу, док га други огроман талас за време једног урагана, 15 јула 1916 године,

није одбацио натраг у море. Пре дузење коме је брод припадао још 1904 године извршило је одмах све потребне оправке и „Авендер“ је убрзо наставио пловидбу коју је започео 12 година раније.

ПРЕТРЧАО ПУТ ОД ЦАРИГРАДА ДО КАЛКУТЕ

Ернест Мензен, норвешки крос-контри тркач, био је, без сумње, један од највећих тркача свих времена. Рекорди које је овај неуморни Скандинавац поставио почетком прошлог столећа на дугим стазама још нису надмашени. Он је трчећи прешао пут од Париза до Москве. Трчао је по најгорим путевима, по свакојаким времену, и препливао тринаест великих река. Такође је трчао од Цариграда до Калкуте и натраг прелазећи у току 59 дана по 95 миља дневно. Укупно је тада претрчао 8.775 километара.

ФРАНКЛИНОВ СИН — ИЗДАЈНИК

Бенџамин Франклин, велики и неуморни борац за независност Америке, целог живота је patio због срамоте коју је њему и А-

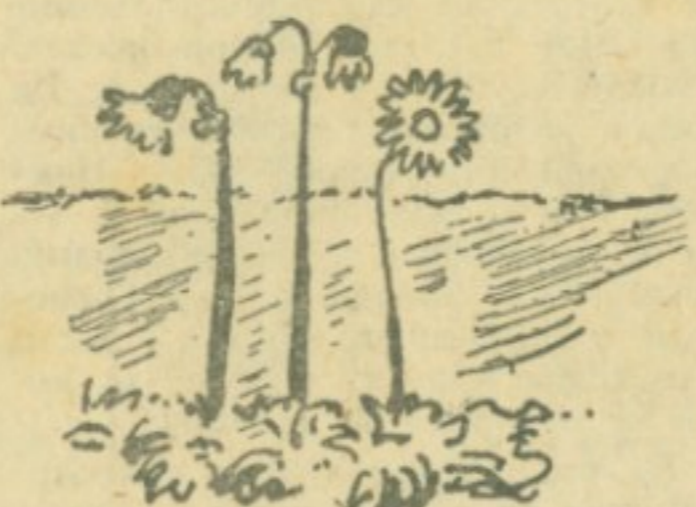
мерици нанео његов син Вилијам Франклин. Док му је отац, као амерички изасланик на француском двору, улагао све снаге да приволи Французе да помогну Америку у рату за независност, Вилијам Франклин је био енглески гувернер у Њу Џерсију и вешањем кажњавао сваког Американаца који се борио против енглеске управе. Вилијам Франклин је касније ухауен и осуђен као издајник.

НАЈСТАРИЈИ ПРИРОДНИ МОСТ НА СВЕТУ

У окамењеној шуми у Аризони, у САД, налази се најстарији природни мост на свету. То је уствари једно окамењено дрво, за које су научници израчунали да је старо преко сто милиона година. Овај природни мост дугачак је 34, а широк 1,20 метара.

ЦВЕТ КОЈИ СЕ ПРОБИЈА КРОЗ ЛЕД

У Швајцарској расте биљка „ледени цвет“ (солданела), чији пу-

пољак може да прорасте кроз снег и лед и да се рацвета на зимском сунцу.

ПЕТАК ПРЕТВОРЕН У ЧЕТВРТАК

Године 1147, папа Евгеније III посетио је Париз. Он је стигао у престоницу Француске баш у петак, када се по католичким верским прописима пости. Да би омогућио грађанству да се почаст и тако прослави његов долазак без опасности да ће "згрешити", папа је тај петак прогласио за четвртак!

ХАЉИНА КОЈА ВРЕДИ 600 МИЛИОНА ДИНАРА

Жена римског императора Калигуле (први век), имала је једну хаљину украшену драгим камењем која би, према данашњим ценама, вредела 600 милиона динара, као и једну бисерну огрлицу чија би вредност износила 525 милиона динара.

ПЛАНИНА С КОЈЕ СЕ ВИДЕ ДВА ОКЕАНА

С врха планине Иразу, у држави Костарика, могу се сагледати два океана: Тихи и Атлантски.

РИБИЦЕ ОПАСНИЈЕ ОД АЈКУЛЕ

Познато је да је ајкула једна од најпрождрљивијих морских животиња, страх и трепет примораца и помораца. Они о ајкули умеју да причају данима али у томе има много и онога што је њихова машта испрела. Човек је кудикамо био мање жртва тог опасног морског разбојника него што се прича, јер зна каква га судбина чека ако западне у његове страшне чељусти, па се добро чува.

О опасним рибама у слатководним рекама мало се зна, а њих има и опасније су по човека него ајкула, јер им он лакше постане плен. Тих риба има више врста а живе у дубоким стеновитим деловима река тропске Јужне и Централне Америке. Називају их пирајама. У Бременској књизи „Животињско царство“ изнесено је неколико примера који јасно говоре колико је овај речни прождрљивац опасан. И други пи-

ома су опрезни. Али не увек толико да се не деси понеки несрећан случај. Када Индијанци желе да пређу реку, обично баце у воду неку животињу, везану конопцем, па ако је извуку читаву, онда се усуде да пређу преко реке. Иначе, ако је животиња оглодана, а на то не треба дуго čekати — свега неколико минута, Индијанци крећу даље и траже место где нема пираја. Ако коњ или говече загазе у реку да се напоје и у том часу наиђу пираје, онда теško могу да се спасу. Поздрве и ноге коња или говечета тренутно су предмет напада великог јата пираја и због рана које им оне нанесу падају у воду, где их ови речни разбојници докурсе. Брем пише о случају једног дечака Индијанца који се једва спасао из реке где је несмотрено ушао. Једна нога била му је добро изуђана. Позната је и прича о двојици шпанских војника који су прелази-

сци и путописци посветили су пажњу овој риби.

Пираја је обично дуга око 30 сантиметара. Тело јој је одозго плаваксте, а одоздо жућкасте боје са тамним пегама. Оно што пирају најбоље карактерише то је њена чврсто грађена чељусти. Зуби су јој троугласти са необично оштрим врховима, који зачас пробију кожу жртве. Креће се брзо, а нарочито када је у јату. Осим тога, она је врло окретна, смела и неустрашива. Иако је мала, она је веома опасна за животиње кудикамо веће него што је она, па и за човека. Људе и животиње пираја напада када прелазе преко реке.

Због свега тога становници који пребивају на обалама тих река ве-

ли једну од тих јужноамеричких река у којој је било пираја. Пираје су их нападе и ускоро су од људи и коња пронађени само костури.

Пираје нападају у огромним јатима и то им омогућује да брзо докрајче жртву. Када извидница јата пираја наиђе на жртву, она је смело нападне. Мирис крви привуче остале и више нема бекства и одбране; жртва је немоћна. Где у реци има пираја, ту се не може лако ни риба уловити, јер је пираја пре поједе, него што је риболовац извуче на површину. Иначе, саму пирају теško ко може уловити на удицу, јер је она својим оштрим зубима зачас прегризне.

ОВОГ МИНУТА -СВАКОГ МИНУТА

... свака тачка на Покутару, услед земљиног окретања, пројури брзином од 27840 метара у минуту, а свака тачка у Београду пројури брзином од 18.000 метара у минуту.

... Бразилија произведе 3.000 килограма шећера.

... кроз лондонску луку увезе се сваког минута жита у вредности од 50 фунти стерлинга.

... прираштај финских шума износи 83 кубна метра дрвета сваког минута.

... југословенски млинови самелу 3000 килограма пшенице.

... Француска произведе 500 килограма маслаца.

... Италија производи највише лимунова у Европи: сваког минута 14 сандука.

... у САД се, у индустријске сврхе, утрочи једна и по бала памука.

... извор реке Јадро, дуге свега пет километара, која код Сплита утиче у Јадранско Море, даје сваког минута 180 до 240 хиљада литара воде.

... Аустралија произведе 630 грама сребра.

СКРИВАЛИЦА

Фин Хаклери, друг Тома Сојера, место да оде у школу узео је удицу и пошао на пецање. Мислио је да га неће нико видети. Међутим, ту се негде налазе његова помајка, Том, један Црнац и чика Кинг. Несташко их не види, а ви?

Да ли знате?

НАЈМЛАЂИ ВУЛКАН — ПРИРОДНА ЛАБОРАТОРИЈА

Парикутин, најмлађи вулкан на нашој планети избио је 1943 године на једном житном пољу у близини Мексико-Ситија, главног града Мексика. Његову појаву геолози су искористили за испитивање извора вулканске енергије и за проверавање две различите теорије о постанку Земље. Према једној, вулканска топлота и енергија долазе из Земљиног језгра. Њене присталице тврде да је Земља у почетку била сва у уснијаном стању, па су се касније њени горњи слојеви постепено хладили, тако да јој је уснијано остало само средиште. Према другој, која данас има више присталица, Земља је постала прикупљањем и згрушавањем космичких прашина; она је у почетку била хладна, да се тек касније загреје услед распадања уранијума и других радиоактивних елемената.

Вулкан Парикутин постао је тако нека врста природне лабораторије. Он је од огромног значаја за науку, јер је то први вулкан чије појаве она може да прати од самог "рођења". Парикутин избацује свакодневно око 110.000 кубних метара лаве, коју научници испитују у нади да ће ту наћи кључ за откриће тајне о постанку Земље.

РЕНТГЕНСКА КАМЕРА

Филмска камера за рентгенска снимања, која је недавно произведена, претставља ново моћно оружје у борби против болести. Помоћу ње лекари ће моћи да прате рад појединих органа, не статички као досад већ у њиховом кретању. То ће бити од великог значаја нарочито у хирургији и рехабилитационој медицини.

ЗАШТО СЕМЕ НЕ КЛИЈА ДОК ЈЕ У ПЛОДУ

Кад семе ма које биљке доспе у влажну средину, оно брже или спорије, почне да клија. Зато се сасвим природно намеће питање: зашто например семенике парадајза или крушке не проклијају док стоје у зредом плоду, који је и сам веома богат влагом.

На ово питање одговорили су неки дански и холандски хемичари. Они су утврдили да ако се у сок парадајза стави семе неке друге биљке оно такође неће проклијати, што значи да тај сок садржи састојке који спречавају клијање. После више узалудних покушаја, они су најзад успели да хемиски издвоје и испитају те састојке, па су установили да су то неке незасићене органске киселине, које онемогућавају развијање биљних организама, на исти начин као што неки антибиотици спречавају множење бактерија.

РАДАР ПРОТИВ ИНСЕКТА

Савремени радарски уређаји не служе само за проналажење авиона, већ се употребљавају и за откривање ројева инсеката и одређивање правца њиховог кретања. Недавно су на једном аеродрому у Аризони, САД, вршени опити који су имали да покажу ефикасност овога метода. Резултати постигнути радаром контролисани су посматрањем оптичким инструментима уз помоћ веома јаким рефлектора. Од два десет ројева инсеката које је радар запазио у току ноћи, рефлектор је успео да открије свега петнаест.

Верује се да ће комбинациона употреба радара и авиона-запратишача одиграти значајну улогу у тамањењу ројева скакаваца који сваке године уништавају летину на пространим подручјима земља Блског и Средњег Истока.

МОСТОВИ ОД АЛУМИНИЈУМА

У свету је већ изграђено неколико мостова од алуминијума. Први овакав мост пуштен је у саобраћај крајем 1948 године у Сандерланду у Енглеској. Он има распон од 27,5 метара, тежак је 111 тона, а може да издржи тежину једне нормалне локомотиве. Други такав мост подигнут је преко реке Сагенеј у Канади. Распон му је 153 метра, а може да издржи оптерећење од преко 40 тона. Док би гвоздени мост ове величине био тежак 405 тона, овај алуминијумски тежак је свега 181 тону.

ХРАНЉИВОСТ ВОЂА

Пошто су научници утврдили да основне врсте људске хране — хлеб, месо, јаја, па чак и шећер — имају мање или више и штетно дејство на организам, сад сви сложено препоручују воће као најбољу храну. Хемиске анализе и детаљна испитивања његове хранљивости уредили су у последње време огромне размере у свим земљама света.

Утврђено је, на пример, да 150 грама грожђаног сока садржи 3 милиграма гвожђа и 23 грама шећера; 100 грама куниновог сока и сока од трешања имају 200 јединица витамина А и 10 грама шећера; а иста количина малиновог сока садржи 250 јединица витамина А и 15 милиграма витамина Ц. Шљиве и кајсије су много богатије витамином А. Тако, свега четири шљиве садрже 2.500 јединица тога витамина, поред 3 милиграма гвожђа и 20 одсто шећера, а две кајсије имају у себи 4.000 јединица витамина А, 10 милиграма витамина Ц, 3 милиграма гвожђа и 15 одсто шећера. Најзад, поморанца садржи 50 милиграма витамина Ц и 10 одсто шећера.

ВЕЛИКИ УСПЕХ ПРОБНИХ ЛЕТОВА РАКЕТА У ЕНГЛЕСКОЈ

Недавно су у Јужном Велсу, у Енглеској, одржани веома успели пробни летови најновијих типова ракета којима се управља са земље. Ракете су летеле брзином од 3.200 километара на час и испеле се на висину коју до сад још ниједан авион није достигао. По потреби, оне могу да мењају брзину, 4 до 5 пута брже од најпокретљивијег авиона, као и да управљају саме собом.

ПОКРЕТНИ БРАНИК НА АУТОМОБИЛИМА

Ижењери у Западној Немачкој конструисали су аутомобил са нарочитим покретним браником који се, под притиском ваздуха при великим брзинама, искоси у односу на тло, чиме се у великој мери повећава стабилност кола. То се постиже на тај начин што ваздушни вртлог који се притом ствара повећава тежину предњег дела аутомобила.

Јестели већ чилига...

... таласи на Атлантском Океану могу да достигну висину седам до осам, а у Тихом Океану и до 15 метара.

... прве декорације за позорницу израдио је грчки сликар Адатарх за Ескилове драме у V веку пре наше ере.

... срашћивање предломљених костију код одраслог човека обично траје пет до шест недеља, код старијих особа више, а код деце знатно мање.

... младунче лапа потпуно одрасте за осам месеци.

...постоји неколико врста жаба које могу без икакве хране да живе и по годину дана.

... има народа који уопште не једу живину. То су поред осталих и Монголи и Индијанци са Гијане.

... поморанца, чија је постојбина Кина, донесена је у Европу око 1500 године.

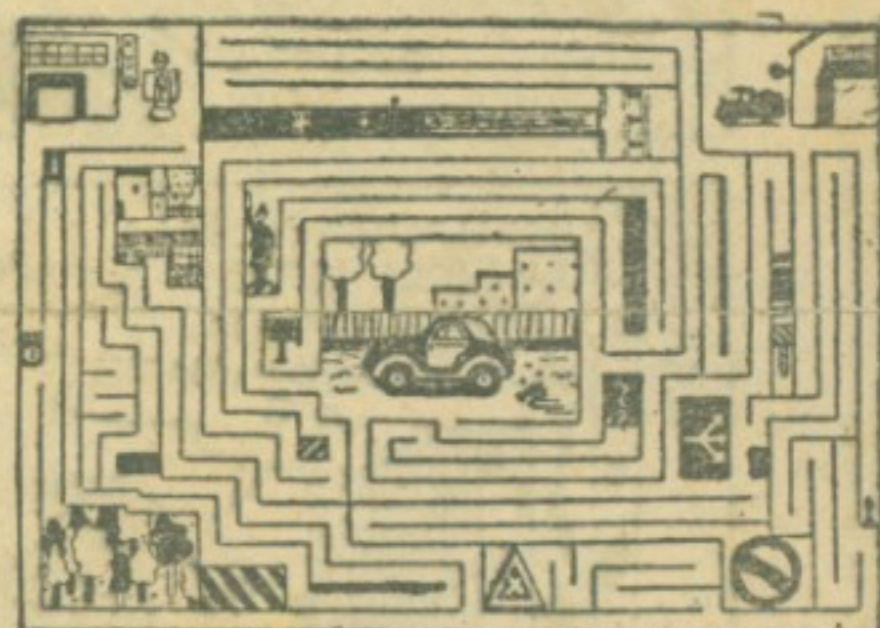
... први зоолошки врт на свету основан је 1828 године у Лондону.

... У XVI веку, по тадашњој тактици, борбени поредак био је овакав: у првим линијама били су распоредени коњаници-окопишници, а за њима је у густим редовима наступала пешадија.

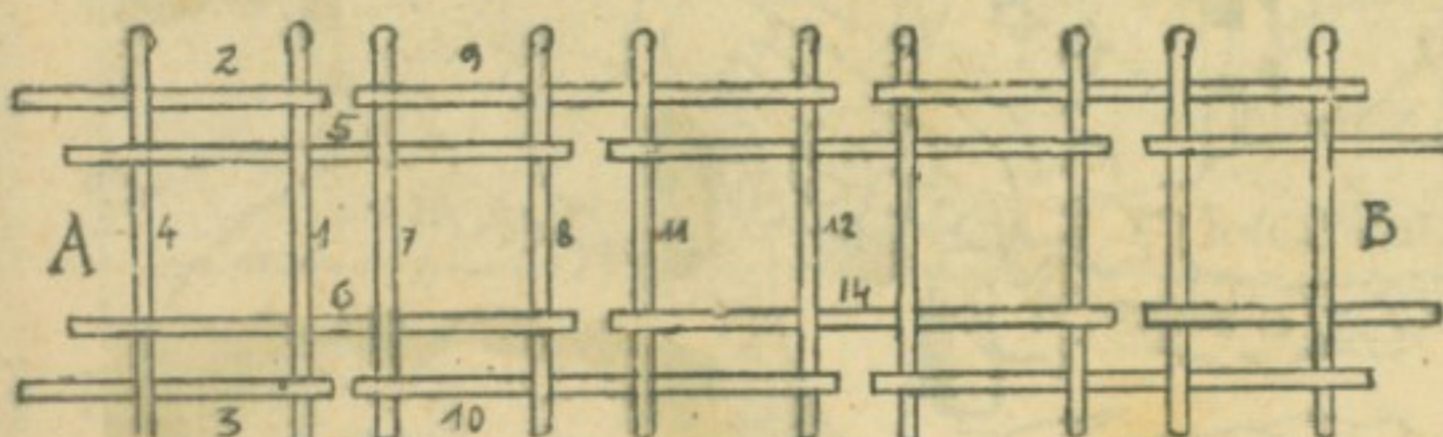
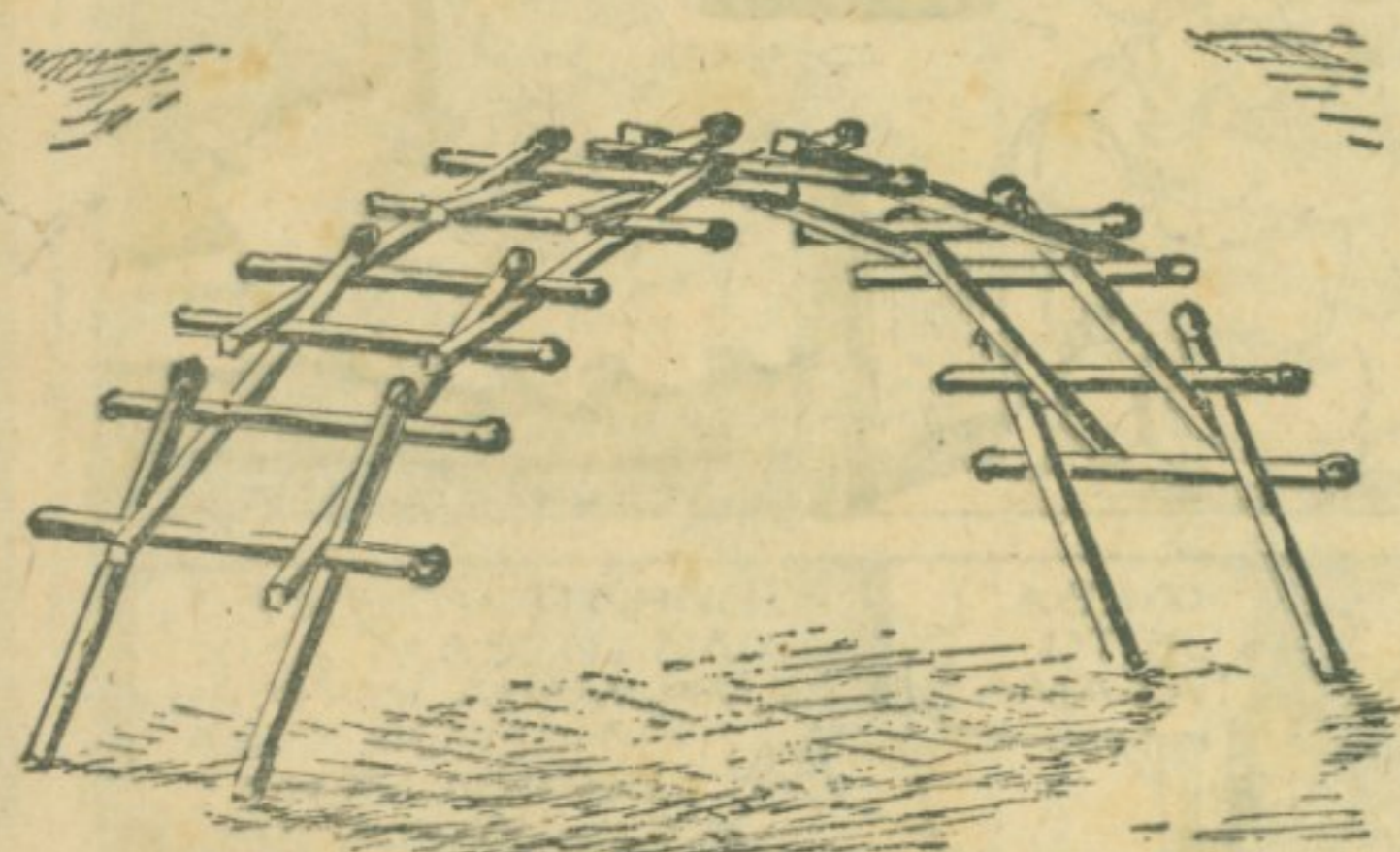
...ниједно дело славног грчког вајара Фидије није сачувано. Његове скулптуре познате су само по описима и репродукцијама.

ЛАВИРИНТ

Аутомобил је стигао да првих градских кућа. Две гараже су на два разна краја града. До које гараже аутомобил уопште може да дође и којим путем треба да иде?

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ МОСТ ОД ШИБИЦА

Узмите 22 шибнице па их поређајте као што је то показано на другој слици. Гурањем крајева А и Б једног према другом издигни ће се средина и добићете прави правцати мост — од шибница.

ШИЉИНА БИБЛИОТЕКА

Шиља понестале паре па узео једну књигу и однео је у антикваријцу да је прода.

— Знаге, ми купујемо само целе библиотеке. — каже му љубазно антиквар.

— Одамично! — узвикнуо је Шиља. — Ово је моја целокупна библиотека.

ЗНА СИГУРНО

Порај свуда тражи Перу Ждеру, али узалуд. Најпосле среће свога оца, па га пита:

— Оче, да ли си негде видео Перу Ждеру? Хтео бих да знам да ли је почео да иде ка рад у фабрику.

— Видео сам га пре пет минута али на рад сигурно није ишао.

— Откуд знаш?

— Па, ишао је прилично брзо.

ШИЉА КАО СВЕДОК

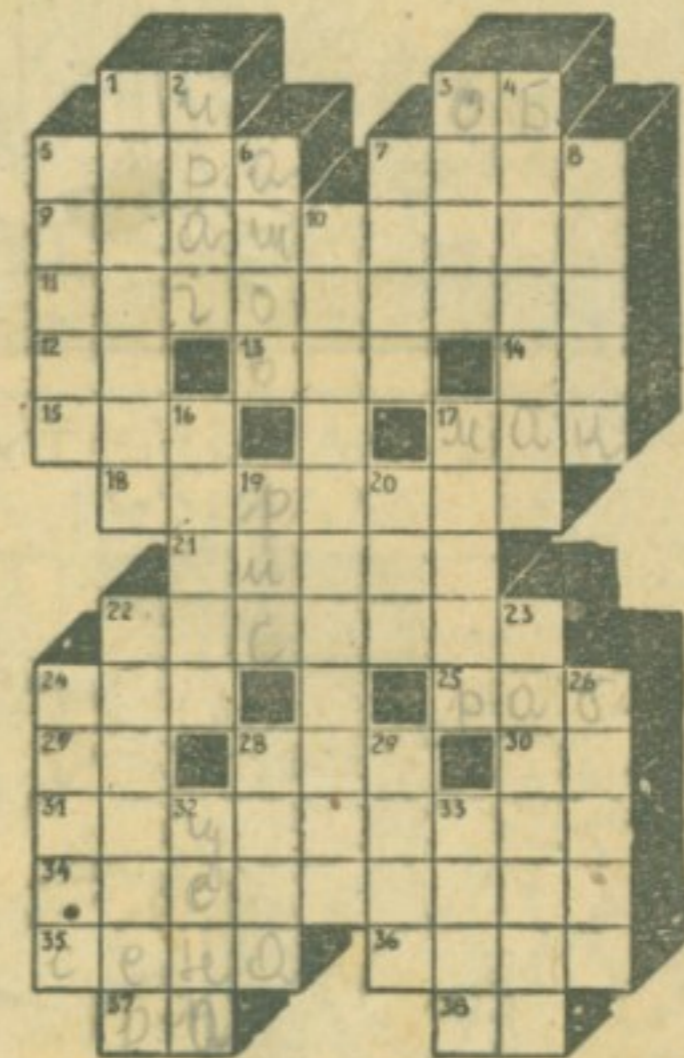
Десило се једном да се и Шиља појавио на суду као сведок. Претседник га поучава о дужностима сведока:

— Говорите нам само о ономе што сте својим очима видели, а не о ономе што сте чули од других. Дакле, кад сте рођени?

— Е, то вам нећу рећи, јер то знам само по причању других.

Водоравно: 1) место печата (скраћ.) 3) река у Азији; 5) део чизме; 7) један инсект; 9) област математике; 11) човек који би хтео више него што може; 12) врста першуна; 13) морска риба; 14) но-

та; 15) залога; 17) индустријска биљка; 18) журналиста; 21) град у Северној Африци; 22) течност која брзо суши уља на сликарским платнима; 24) део; 25) наше острво; 27) иницијали великог хрватског песника из XIX века; 28) портрет; 30) узитна речца; 31) друштвен; 34) разлика између ствар-

ног и привидног положаја неке звезде; 35) река у Француској; 36) врста књижевног дела; 37) египатско божанство; 38) два иста сугласника.

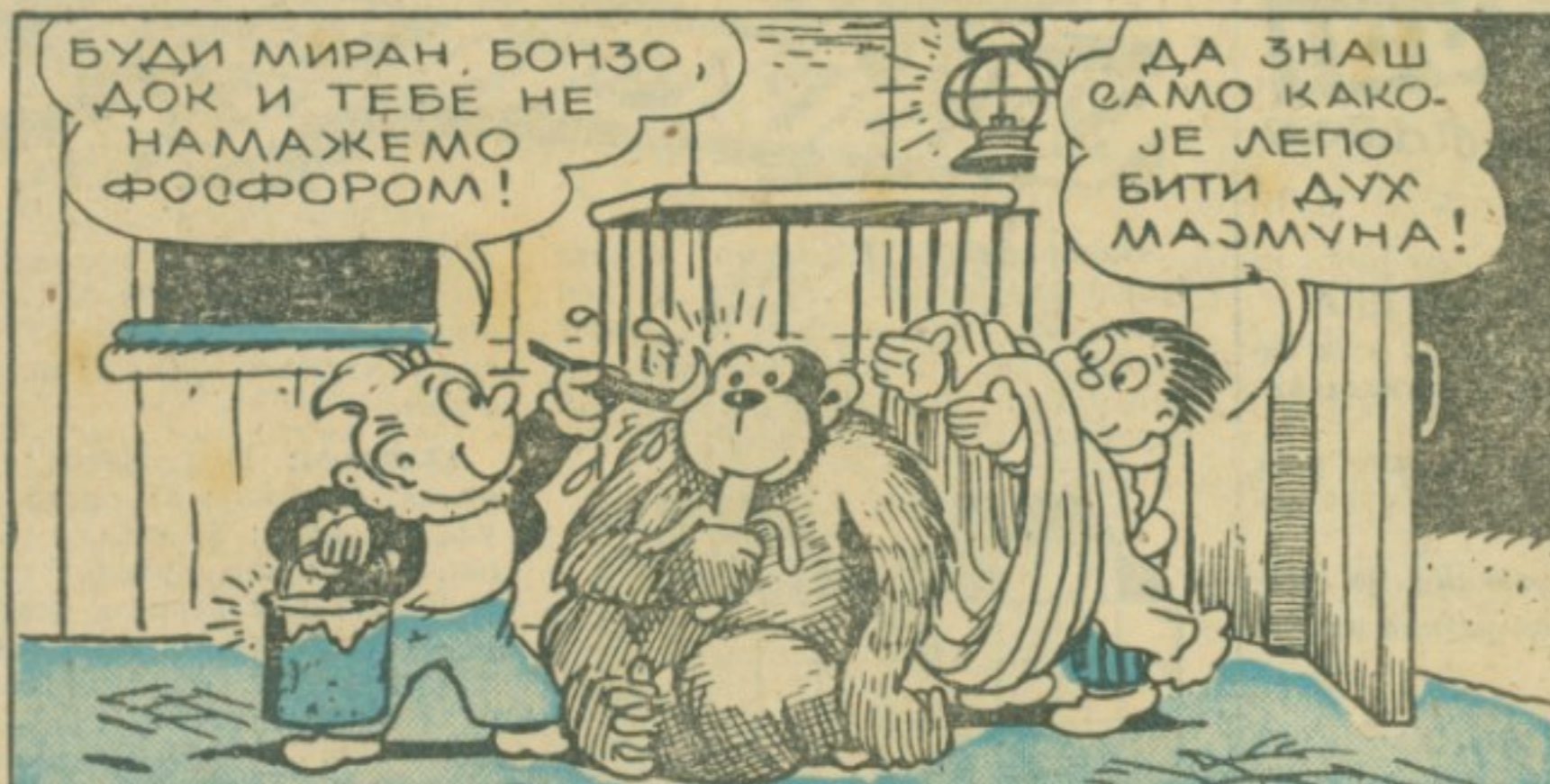
Усправно: 1) кројачка лутка за одела; (страно); 2) преко њега се улази у кућу; 3) опсег; 4) морска риба; 5) врста дрвеног седла; 6) оруђе; 7) име великог словенског песника; 8) намет; 10) осветљавање приликом свечаности; 16) по буда, повод (страно); 17) громадна планина; 19) шумска звер; 20) влажно; 22) место у Хрватској; 23) назив за покрајину у Турској; 24) животиња из класе топлокрвних кичмењака; 26) полуострво у Арабији; 28) стари музички инструмент; 29) велика бурад; 32) тржишна вредност робе; 33) презиме чувеног композитора из XIX века.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) долина; 7) каменаци; 8) Добој; 9) ре; 10) алат; 12) Тар; 13) Јесо; 15) Ур; 16) Јелена; 17) балет; 18) аллигатор; 21) онуда; 22) Илона; 23) Б(ора) С(танковић); 24) мама; 25) три; 26) Оран; 27) ло; 29) анода; 30) Италија; 32) носила.

Усправно: 1) дабар; 2) омот; 3) леј; 4) Ин; 5) нар; 6) аметон; 7) колар; 8) лагуна; 11) Верета; 13) Једада; 14) сито; 16) лагуна; 17) биноми; 19) лапа; 20) Расина; 22) Ималин; 23) брада; 25) Троја; 26) О'Нил; 28) Ото; 29) али; 31) ас.

Зонивлази БИМА ЧБУТА

Сопр. 1940, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.